

TECHNISCHE FICHE VVSG-VERKIEZINGSMEMORANDUM

Fiche	<i>Regierol van gemeenten en afvalintercommunales in de organisatie van inzameling en verwerking van huishoudelijk afval</i>
Hoort bij strategisch dossier	<i>SD6: een kwaliteitsvolle leefomgeving door een trendbreuk op het vlak van omgeving en klimaat</i>
Korte omschrijving	We wensen de regierol bevestigd te zien van gemeenten en hun verenigingen in de organisatie van de inzameling en verwerking van huishoudelijk afval. Afvalbeheer is een dienst van algemeen belang. Steun de gemeenten daarbij structureel, zowel inhoudelijk als financieel

De regierol van gemeenten betekent dat zij binnen het Vlaamse wetgevend kader beslissen over de wijze van inzamelen van het huishoudelijk afval en de uitvoering ervan. Zij bepalen wie wanneer en hoe huishoudelijk afval mag inzamelen op hun grondgebied. Dit kunnen ze zelf doen, in samenwerking met andere gemeenten in een intercommunale met publiekrechtelijk statuut of in samenwerking met private bedrijven. De gemeentelijke regierol is wettelijk verankerd in artikel 26 van het Materialendecreet. We vinden dat goed en willen beklemtonen dat dit principe ten volle moet worden aangehouden en uitgevoerd.

De regierol van gemeenten is zowel belangrijk vanuit het oogpunt van de burger als van de Vlaamse overheid. Stel dat een gemeente de inzameling helemaal niet zou regelen, dan nog kunnen particuliere burgers niet zomaar hun afval meegeven aan om het even welke private persoon. Dat zou immers moeten gebeuren volgens de regels van het Materialendecreet en zijn uitvoeringsbesluiten en -plannen. Dat is voor de individuele burger nauwelijks te controleren. Bovendien laat de gemeentelijke regierol toe om een beleid te voeren dat afgestemd is op de noden van de burger. Die noden kunnen bijvoorbeeld in een stedelijke omgeving sterk verschillen van de noden in een landelijke omgeving. Dat maatwerk is essentieel om de Vlaamse doelstellingen te bereiken. Zonder gemeentelijke regierol kan de Vlaamse overheid geen voldoende dicht inzamelnetwerk organiseren en niet bewaken dat huishoudelijk afval zo veel mogelijk aan de juiste inzamelcircuits wordt afgegeven.

De OESO kwam ook al tot de conclusie dat die gemeentelijke regie belangrijk is en dat een liberalisering van het beheer van huishoudelijk afval om diverse redenen weinig zin heeft. Ze stelt dat de inzameling van huishoudelijk afval een karakter kent van een 'natuurlijk monopolie'. Volgens de OESO wijzen diverse empirische studies uit dat de kosten stijgen van zodra meerdere ophalers actief (moeten) zijn binnen éénzelfde gebied; de efficiëntie daalt dan namelijk. Net daarom is aansturing door een lokaal bestuur van belang voor de dienstverlening en de kostprijs voor de burger. Dat lokale bestuur kan aan één ophaler de opdracht of het monopolie geven om de dienst te verzorgen, of kan er voor kiezen dat zelf volledig uit te voeren. Huishoudelijk afval is in dat opzicht sterk verschillend van heel specifieke afvalstromen zoals gevaarlijk afval of bedrijfsafval, dat vaak in grote hoeveelheden en op één plaats ontstaat en waar de efficiëntie dus niet snel gaat lijden

onder een te grote versnippering. Voor grote bedrijfsafvalstromen geldt dat natuurlijke monopolie dus veel minder. De ervaring in Finland leert dat een geliberaliseerd systeem (meerdere ophalers functioneren er naast elkaar binnen één gebied) soms tot 20% duurder is voor de burger dan gestructureerde inzameling (één ophaler bedient een homogeen gebied na marktbevraging of door de gemeente).¹

Het is onder andere omwille van bovenstaande redenen dat het Europees Hof bevestigde dat afvalbeheer een dienst van algemeen belang is (zie de arresten C-360/96 (BFI Holding, Arnhem), en C-480/06 (Duitsland, Stadtreinigung Hamburg)). Gemeenten zijn, gelet op hun nabijheid tot de bevolking, het best geplaatst om deze dienstverlening te organiseren. De lokale omstandigheden kunnen namelijk fors variëren en maatwerk is vereist. Daarbij moeten die gemeenten vanuit het subsidiariteitsprincipe een ruime mate aan flexibiliteit krijgen.

Hoe gemeenten die taak invullen - zelf doen, uitbesteden, of intergemeentelijk - is een keuze die ze volkomen onafhankelijk zelf moeten kunnen maken. Het toelaten van keuzemogelijkheden bij de uitvoering van de inzameling van huishoudelijk afval laat toe om de verschillende beheersvormen te vergelijken op kostprijs en resultaten. Het verplicht lokale besturen met eigen diensten om efficiënt te werken, en private leveranciers van diensten om aandacht te blijven schenken aan onder andere het kwaliteitsniveau van hun dienstverlening. De verschillende keuzemogelijkheden leggen andere accenten op elementen zoals kostprijs, kwaliteit en flexibiliteit van de dienstverlening en de sociale en ecologische doelstellingen. Het verplicht opleggen van één welbepaalde uitvoeringsvorm of statuut, of dat nu publiek- of privaatrechtelijk is, zou een verarming betekenen van het Vlaamse afvalbeleid.

Het Vlaamse afvalbeleid kent traditioneel een gezond ambitieniveau. De omschakeling naar materialenbeheer legt de lat hoger. Ook de huidige doelstellingen voor de beperking van de hoeveelheid restafval per inwoner tegen 2022 zijn heel ambitieus. Gemeenten en intercommunales blijven bereid hun verantwoordelijkheid op te nemen, maar hebben hiervoor de nodige financiële ruimte én ondersteuning nodig. Structurele en blijvende subsidiëring vanuit Vlaanderen getuigt van het feit dat het Vlaamse overheidsniveau de inspanningen van de lokale besturen erkent.

Contactpersonen
VVSG

Christof Delatter – Lieselot Decalf – Piet Coopman

¹ OECD, 4 april 2014, Directorate for financial and enterprise affairs, Competition Committee, Waste management services.